



ČTVRTLETNÍK SEVEROČESKÉHO MUZEA V LIBERCI

Informační a programové periodikum. K dostání zdarma v síti informačních center a muzeí Libereckého kraje a Euroregionu Nisa. V nákladu 1500 ks vydává Severočeské muzeum v Liberci, příspěvková organizace, Masarykova ul. 11, 460 01 Liberec, <http://www.muzeumlb.cz>, muzeumlb@muzeumlb.cz, tel.: 485 246 111

Sklo se značkou Moser v muzejní sbírce z pohledu tak trochu starosvětského listování

Oldřich Palata, fotografie: Milada Dománková, archiv SM

Není pochyb o tom, že metody muzejní práce prošly od svých počátků v devatenáctém století do naší doby radikální proměnou. Pro současnou generaci pracovníků v muzeích je využití počítačů samozřejmou a neodmyslitelnou podmínkou jejich přístupu k řešení jakkoliv zaměřených tematických úkolů.

Z tohoto pohledu jsou často digitální fotografie dostupné v počítači „zajímavější“ než sbírkové předměty samotné a dřívější inventární záznamy představují úsměvnou epizodu z dob dávno zapomenutých, kdy se psalo perem namočeným v inkoustu, případně ťukalo dvěma ukazováčky na klávesnici psacího stroje.

Přitom stačí zaměření i na úzce vymezené téma, aby nás tyto opomíjené doklady přesvědčily, že jsou víc než výmluvným svědectvím nejenom o specifické historii konkrétní muzejní instituce, ale též o ceně odkazu minulých generací naší době. A jsou zároveň i tichou výzvou k dalšímu rozšiřování tohoto odkazu. Průkazným dokladem v tomto směru je též pohled na formování sbírky skla karlovarské firmy Moser v Severočeském muzeu. Listování v papírových dokumentech nabízí bezprostředně i zprostředkovaně spoustu zajímavých sdělení, která s daným tématem volně souvisejí a navíc připomínají, jak těsná je kontinuita někdejší i současné muzejní práce.

LISTOVÁNÍ V PŮVODNÍCH INVENTÁRNÍCH KNIHÁCH

První německy psané inventáře Severočeského muzea jsou svým formátem, rozsahem a především hmotností i po desetiletích výmluvnou a důstojnou vizitkou obdivuhodného rozmachu nejstaršího uměleckoprůmyslového muzea v Čechách (založeného roku 1873). Mohutné folianty přinášejí nezpochybnitelné doklady o rozsáhlých a vynikajících uměleckých sbírkách z Evropy i z Orientu, které se podařilo díky společnému nadšení zakladatelů, mecenášů i prvních kustosů v Liberci v průběhu poslední čtvrtiny devatenáctého století shromáždit. Rukopisné záznamy nabízejí kromě řady faktických údajů rovněž vedlejší informace, byť někdy zcela marginální a přesto lidsky blízké. Například o tom, v jakém rozpoložení je ten či onen z našich minulých předchůdců do knih zapisoval. V některých případech je očividné, že se rozpomněl na školní hodiny povinného krasopisu, jindy však chvatný zápis napovídá, že byl jeho autor ve špatném rozmaru nebo v časové tísní. To jsou poněkud svízelné situace, kdy z pohledu našeho času těžko uvěříme, že kurent byl velmi rozšířeným písmem, poněvadž umožňoval nejenom rychlé psaní, ale údajně též snadné čtení. Nicméně při troše pozornosti lze ledacos vyčíst také tak trochu mezi řádky. Kupříkladu stačí, když porovnáme údaje o tom, kde a kdy byly jednotlivé sbír-

kové předměty pro liberecké muzeum získány. Při dnešní praxi je ohromující, s jakou samozřejmostí uskutečňovalo tehdy Severočeské muzeum nákupy kromě domácího prostředí také v zahraničí. I když s ohledem na téma

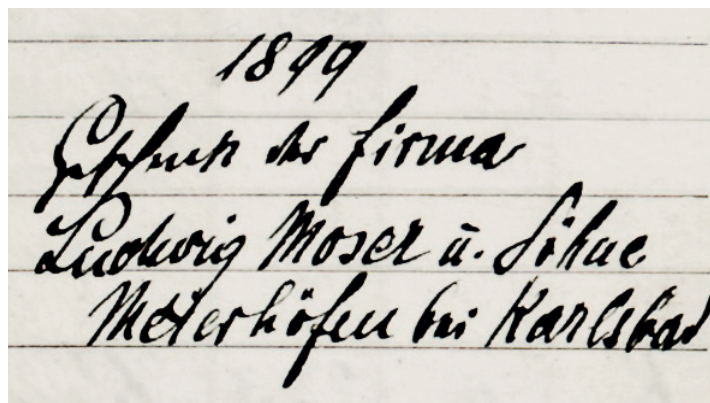
tohoto Čtvrtletníku zaměříme pozornost pouze na přírůstky z oboru skla a i když pro úsporu místa vynecháme názvy aukčních domů a obchodů vyhlášených starožitníků, svou váhu má nepochybně již samotný výčet



evropských měst, z nichž tehdy ceně akvizice do Liberce přicházely: Baden-Baden, Berlín, Cáchy, Drážďany, Frankfurt n. M., Haag, Hamburk, Kolín n. R., Kostnice, Lipsko, Londýn, Mnichov, Norimberk, Paříž, Praha, Vídeň, Vratislav a další.

Záznamy v inventářích však také napovídají, že konec velkorysých nákupů se poněkud paradoxně překrývá s rokem 1898, kdy došlo k naplnění snů zakladatelů muzea a k završení racionálních plánů pozdějšího kuratoria. V závěru tohoto roku totiž byla v Liberci slavnostně otevřena novostavba vlastní budovy Severočeského muzea. Tehdejší kustod dr. Gustav E. Pazaurk ji jistě po právu označil za „pýchu severních Čech“. Nicméně náklady na

její stavbu a posléze na její provoz podstatně překročily původní předpoklady, a to se vzápětí projevilo také v nákupní politice. Tehdejší inventární zápisy hovoří jasnou řečí: počty přírůstků do sbírek se výrazně snížily a v kolonce o způsobu jejich nabytí je namísto poznámky „koupeno“ daleko frekventovanější údaj „dar“. Naštěstí i tyto dary byly početné a významné. Není pochyb o tom, že na přelomu 19. a 20. století se Severočeské muzeum řadilo k předním uměleckoprůmyslovým muzeím nejenom v celé rakouské monarchii, ale rovněž v evropském kontextu. Zasluhou dr. Gustava E. Pazaurka, který dodnes patří k uznávaným a s respektem citovaným odborníkům, se v tehdejších libereckých stálých expozicích



TITULNÍ STRANA: 1. Část nápojové soupravy Royal, čiré bezbarvé sklo, broušené, zlatené, původní návrh 1907, realizace z let 1957 a 2011, S2311, S4821 | NAHOŘE: 2. Část zápisu v původním inventáři (v překladu: „1899 dar firmy Ludwig Moser a synové, Dvory u Karlových Varů“) | DOLE: 3. Váza s egyptskými motivy, čiré bezbarvé a irizované sklo, malované, kolem roku 1895, výška 18,5 cm, S1526 | VPRAVO: 4. Váza a karafa, čiré bezbarvé sklo, intarzované, malované, ryté, 1900, výška 29,7 a 24,8 cm, S1251, S1312



vedle vystavených historických předmětů objevily rovněž ukázky ryze současné produkce.

A to byl zřejmě důvod, proč do sbírek Severočeského muzea věnovala v letech 1899 a 1900 tehdejší Karlovarská sklářská společnost Ludwig Moser a synové několik vybraných podnikových výrobků, které se staly skvělým základem pozdější specializované kolekce v Liberci (obr. 2). Mezi prvními dary z roku 1899 vyvolávala svou exotičností největší pozornost malá kuželovitá lahvička se staroegyptskými motivy (obr. 3). Sama o sobě je mimořádně zajímavá také tím, že názorně potvrzuje, jak ještě v polovině devadesátých let 19. století byly pro evropské užité umění silným inspiračním zdrojem návraty k historickým epochám minulosti. Zato štíhlá váza a karafa se zátkou (obr. 4), pocházející z roku 1900, již jednoznačně demonstrují výraznou proměnu výtvarného citění doby, kdy Evropu ovládla secese. I když to byl svým způsobem poslední univerzální sloh se společnou programovou estetikou, měl řadu národních i lokálních specifik. A právě připomínaná váza a karafa doslova manifestují výrazně vyhra-

něné místní pojetí, které vstoupilo do dějin evropského skla jako tzv. karlovarská secese. Autentických dokladů tohoto originálního pojetí křišťálového skla s barevnými nálepy a s řezaným dekorem je v současnosti ve světových sbírkách opravdu poskrovnu a díky tomu jsou tyto základní položky liberecké kolekce i dnes mimořádně vzácné – zvláště, když jsou navíc opatřeny původními firemními štítky tehdejší sklárny Moser (Glasfabrik Karlsbad) a ochrannými štítky dekoru Secession de Karlsbad.

Dalších kvalitních přírůstků se však tato vybraně založená kolekce Severočeského muzea dočkala až za šedesát let. To bylo ovšem již ve zcela změněných poměrech. Muzeum se po roce 1945 po začlenění přírodovědných a historických sbírek ze zrušených městských libereckých muzeí sice proměnilo v regionální vlastivědnou instituci, ale zachovalo si naštěstí i nadále tradici uměleckoprůmyslového zaměření alespoň s celostátním záběrem.

Daleko významnější byla ovšem celková proměna dobové politiky. Československá republika patřila po druhé světové válce a zejména po třídním převratu v roce 1948 do sféry jednoznač-



5. Vstup do budovy Severočeského muzea při repríze moskevské výstavy československého skla v roce 1960

ného ideologického vlivu Sovětského svazu. Tragicky i smutně vrtolavá doba poznamenala život celé společnosti a zasáhla v řadě ohledů též do osudů Severočeského muzea. V jednom z těchto ohledů málem až téměř k hranici sci-fi. V roce 1959 uspořádala Československá republika v Moskvě reprezentační výstavu československého skla, která nemá dodnes v historii obdoby. Svou rozlohou 6000 m² je zřejmě až dosud největší sklářskou výstavou, jaká kdy byla v tomto oboru na světě uspořádána. A o rok později měla v poněkud reduktované podobě reprízu v Severočeském muzeu.

LISTOVÁNÍ V INVENTÁRNÍM SOUPISU MOSKEVSKÉ VÝSTAVY

Dnes si už pouze hodně prořídla hrst-

ka místních pamětníků vzpomene, jak se v létě v roce 1960 v době Libereckých výstavních trhů zásadně proměnil vstup do Severočeského muzea (obr. 5). Rozměrné poutače před budovou i na schodišti zdálky upozorňovaly, že v muzeu probíhá výstava československého skla, která měla o rok dříve v Moskvě svou premiéru. Bylo by to na dlouhé vyprávění, proč tato moskevská výstava v roce 1959 měla ze sovětské strany v prvé řadě výsostně politické zadání, stejně jako proč nakonec vzbudila spontánní nadšení nejenom u půldruhého milionu tamějších návštěvníků, ale také u členů Ústředního výboru Komunistické strany SSSR v čele s N. S. Chruščovem. A ještě mnohem delší vyprávění by zabraly informace o tom, jaké důsled-

ky a vize z tohoto sovětského nadšení vzešly v domácím prostředí u československých politiků. Rozhodnutí o repríze výstavy v Liberci bylo prvním krokem na cestě k zářivé „proskleněné“ budoucnosti. Severočeské muzeum se mělo výhledově stát specializovaným celosvětovým centrem skla a při tomto záměru bylo zřejmé, že i po předpokládaném vystěhování všech ostatních sbírkových fondů do libereckého zámku je stávající muzejní budova pro tento úkol nedostačující. Architekt Jiříčný – otec v současnosti mnohem známější pokračovatelky rodinné tradice dcery Evy – dokonce vypracoval hrubý odhad na novostavbu skleněného paláce, který měl vytvořit čtvrtou dominantu nejkrásnější liberecké křižovatky s budovami mu-

zea, lázní a tehdejší polikliniky. Výchozí součástí tohoto výhledového konceptu byl orientační rozpočet – a to byl zcela prozaický důvod, proč smělé vize vzaly rychle zasně. Ale ještě dříve, než se zcela vytratily, získalo Severočeské muzeum do svých sbírek po skončení výstavy celou sekci československého uměleckého skla z konce padesátých let, která zahrnovala přes šest set exponátů. V tomto směru je liberecký soubor v současnosti počtem i kvalitou jednou ze čtyř nejvýznamnějších kolekcí svého druhu na celém světě.

Doprovodný inventární seznam však na první pohled tomuto významu nijak neodpovídá. Jedná se o volně inventární archy se záznamy psanými plnicím perem. Ve většině



NAHOŘE: 6. Váza a mísa, Adolf Matura, sklo Alexandrit, broušené, 1956, výška vázy 23 cm, průměr mísy 23,2 cm, S2558, S2570 | DOLE: 7. Žardiniéra, Libuše Hančarová, sklo Royalit, sféricky broušené, 1959, rozměry 13,3 × 32 × 20,5 cm, S2579





VLEVO NAHOŘE: 8. Autorská fotografie, Vilém Boháč, 1960; obří číše Tloušťák, František Chocholatý, čiré křišťálové sklo, foukané, broušené, původní návrh 1957, výška 27,7 cm, S1552 | VPRAVO NAHOŘE: 9. Autorská fotografie, Vilém Boháč, 1960; obří číše Dlouhá tvář a Štíhlá dáma, František Chocholatý, čiré křišťálové sklo, foukané, broušené, původní návrh 1957, výška 27,7 a 44,4 cm, S1550, S4717 | VLEVO DOLE: 10. PhDr. František Stehlík (na snímku vpravo) nastoupil do Severočeského muzea v roce 1959 s praxí v oblasti památkové péče; zásluhou zkušeností z „moskevské“ výstavy se postupem času stal jedním z významných teoretiků v oblasti autorského skla



případů jsou to zápisy zcela lapidární a víc než stručné, a přesto mají pro nás velkou cenu, zejména tam, kde přinášejí údaje o autorech a výrobních podnicích. Díky tomu lze doložit, že zhruba desetina ze všech převedených exponátů vznikla ve Dvorech u Karlových Varů v bývalé „moserovské“ sklárně, která po znárodnění pracovala pod názvem Karlovarské sklo, národní podnik. V duchu tradice se vyznačují skvělou výtvarnou kvalitou a náročnou ruční prací. Jejich autory jsou umělci, jejichž jména vyslovují odborníci i dnes s velkým uznáním: Libuše Hančarová (obr. 7), Oldřich Lípa, Věra Lišková, Adolf Matura (obr. 6), Ludvíka Smrčková, Bohuslav Šimice, Vratislav Šotola, František Zemek a další.

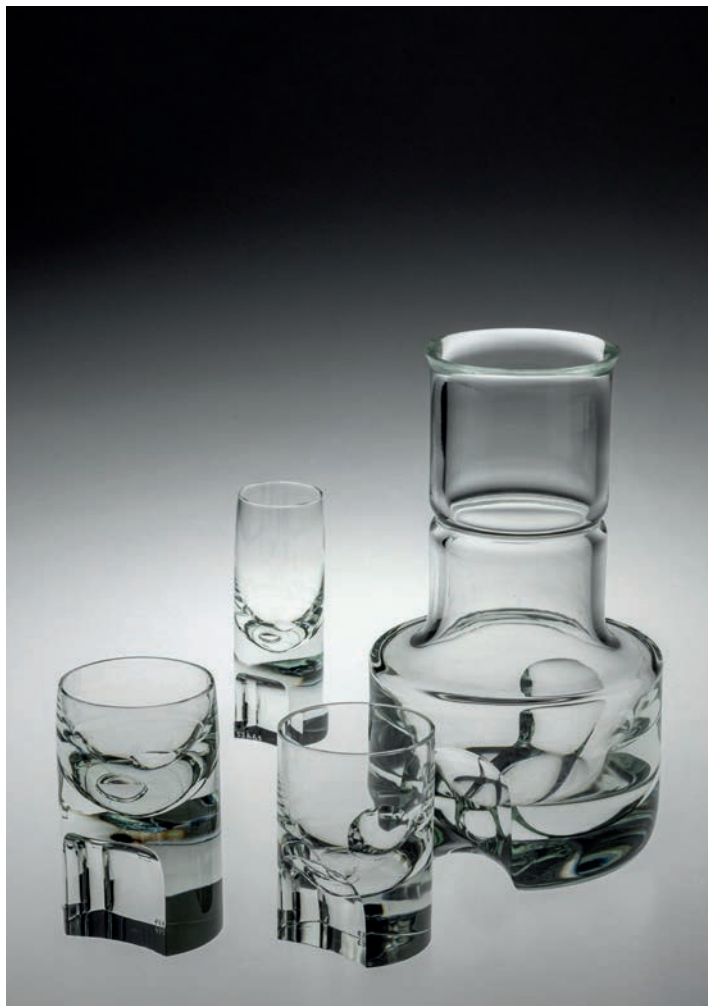
Cennou tehdejší karlovarskou akvizicí byly též obří číše inspirované fyziognomií lidských typů a slavic krátce před tím velký úspěch na světové výstavě EXPO '58 a na velice prestižní a výběrové výstavě v americkém Corningu, kde dokonce byly v roce 1959 vybrány mezi stovku nejvýznamnějších prací z celého světa. Po převodu „moskevských“ obřích číší do sbírek Severočeského muzea si některé z nich vypůjčil známý liberecký fotograf Vilém Boháč a využil je na reklamních snímcích pro podnik zahraničního obchodu Skloexport (obr. 8, 9). Autor i názvy číší jsou pro

nás známe, zato identita Boháčových libereckých fotomodelek je skryta pod závojem času. Možná, že někteří z čtenářů tohoto Čtvrtletníku se rozpomenou na jejich jména a pomohou nám po dlouhých desetiletích odhalit i toto malé, ale v každém případě zájímavé tajemství.

V souvislosti s přípravou reprízy „moskevské“ výstavy v Liberci nastoupil v roce 1959 do Severočeského muzea na místo kurátora PhDr. František Stehlík (obr. 10). V průběhu let jeho práce v muzeu (do roku 1975) se mu podařilo nejen prosadit začlenění „moskevských“ uměleckých exponátů do sbírek Severočeského muzea, ale také velice výrazně rozšířit uměleckohistorické muzejní fondy v celé řadě oborů. V rámci přednostního zájmu o sklářské umění obohatil také specializovanou sbírku karlovarského skla o některé cenné doklady z předcházejících desetiletí i ze současnosti. Z těch nejvýznamnějších to byl například džbán s natavenými spirálami z období historismu, váza s ooplastickým dekorem Amazonek z roku 1920, váza Aloise Meteláka pro Krásnou jizbu, plastika Jiřího Šuhájka z roku 1973 a další objekty. Jednalo se vesměs o výkupy v liberecké prodejně Starožitnosti a v případě J. Šuhájka o nákup prostřednictvím Díla, podniku tehdejšího Českého fondu výtvarných umělců.



NAHOŘE: 11. Váza a mísa, Stanislav Libenský, bezbarvé čiré sklo, foukané, malované barevnými listry, 1957, výška vázy 24 cm, průměr mísy 23,2 cm, S3367, S1834 | VLEVO DOLE: 12. Část nápojové soupravy, Ivana Houserová, čiré bezbarvé sklo, broušené, 1980, výšky 7–19 cm, S3651 a d. | VPRAVO DOLE: 13. Váza, Ludvika Smrčková, sklo Alexandrit, broušené (brus Břetislav Novák st., Železný Brod), 1957, výška 18,7 cm, S2529



Cenné akvizice však získal dr. Stehlík i prostřednictvím administrativních převodů.

LISTOVÁNÍ V ADMINISTRATIVNÍCH DOKLADECH

Zájem o staré hospodářské smlouvy má kromě revizních orgánů asi málokdo. Ale i zaprášené administrativní doklady nabízejí v některých případech zajímavá svědectví o zapomenutých zdrojích významných přírůstků pro muzejní sbírky. Z pohledu tématu tohoto Čtvrtletníku byly kupříkladu šťastnou akvizicí ještě v éře dr. Stehlíka mísa a váza Stanislava Libenského (obr. 11). Severočeské muzeum tyto tenkostěnné nádoby zhotovené v karlovarské sklárně a malované barevnými listy ve sklářské škole v Železném Brodě v roce 1957 získalo o šest let později administrativním převodem od podniku zahraničního obchodu Skloexport.

Bylo to shodou okolností v době, kdy Stanislav Libenský jako významný sklářský výtvarník a dlouholetý středoškolský pedagog nastoupil do funkce vedoucího ateliéru skla na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. V následujících pětadvaceti letech tu vychoval desítky znamenitých umělců, kteří po absolutoriu zásadním způsobem obohatili českou i světovou sklářskou tvorbu. Někteří z nich projeví již v průběhu studia natolik výrazný talent, že jejich se-

mestrální práce zůstaly zastoupené v improvizované ateliérové galerii jako inspirativní příklady pro další ročníky. Přestože řada z těchto prací „zmizela“ z galerie v podobě neformálních pozorností i oficiálních darů pro významné návštěvy VŠUP, zůstaly v ní v roce 1987, kdy Stanislav Libenský končil svou pedagogickou činnost, bezmála dvě stovky položek. Severočeskému muzeu se tehdy podařilo získat tento soubor do svých sbírek. Jeho součástí jsou rovněž realizace vzniklé při vzorování studentů profesora Libenského v karlovarské sklárně. Mezi nimi vynikaly práce Aleše Vašíčka a zejména Ivany Houserové (obr. 12), která po studiích připravila pro firmu Moser řadu skvělých autorských návrhů.

S ohledem na vytčené téma stojí za pozornost ještě jedna hospodářská smlouva, a to z roku 1990. Tehdejší Ústředí uměleckých řemesel v Praze muselo urgentně v posledních deseti prosincových dnech uskutečnit administrativní i faktickou likvidaci své sbírky současného užitého umění z tvorby českých umělců. Krizovou situaci pomohlo vyřešit Severočeské muzeum, které na základě dosavadních dobrých kolegiálních a pracovních vztahů převzalo doslova ze dne na den do svých sbírkových fondů těsně před koncem kalendářního roku devadesát znamenitých autorských děl z oborů keramiky,



NAHOŘE: 14. Váza, tvar a provedení František Zemek, čiré bezbarvé sklo, sféricky broušené, 1958, výška 20 cm, S2460 | DOLE: 15. Mísa, Emil Gašek, sklo Beryl a Rosalin, sféricky broušené, 1958, výška 8,5 cm, průměr 19 cm, S2582





NAHOŘE: 16. Koktejlový set Stockholm, Stanislav Libenský, čiré bezbarvé sklo, zabroušené, 1972, výšky 7,5, 9, 10,5 a 11 cm, S4202–S4207 | DOLE: 17. Vitrína věnovaná zakladateli sklárny Moserovi na výstavě Moser 1857–1997 v Severočeském muzeu v roce 1998 | PROTĚJŠÍ STRANA: 18. Část nápojové soupravy Lady Hamilton, čiré bezbarvé sklo, broušené, původní návrh 1934, realizace pro SM 2001, výšky 32, 17,6, 15,7 a 14,1 cm, S4417, S4419–S4422

porcelánu, šperků, tapiserií a skla. V tehdejších cenových relacích to představovalo hodnotu v úctyhodné výši zhruba milion a dvě stě padesát tisíc korun. Ve sklářské sekci byly zastoupeny rovněž skvělé práce kmenových výtvarníků karlovarské sklárny Oldřicha Lípy, Jiřího Šuhájka a externího spolupracovníka Jana Mareše.

Sametově revoluční rok 1989 přinesl do celé společnosti v Čes-

koslovenské republiky pronikavé změny a ty se odrazily rovněž v dalším osudu karlovarské sklárny. Ta se stala akciovou společností s názvem MOSER Karlovy Vary a v nových podmínkách moudře vsadila na spojení tradice a krásy moserovského skla. V duchu tohoto programu věnovala také nemalé prostředky na vědecký katalog a výstavu v roce 1997 ke 140. výročí existence sklár-

ny. Skvělou odbornou prací v obou ohledech odvedli historici umění Jan Mergl a Lenka Pánková. Výstava s názvem Moser 1857–1997 zahrnovala v rozsáhlém záběru nejlepší doklady z historie sklářské tvorby této firmy. Mezi vystavenými exponáty měla své opodstatněné místo rovněž řada unikátních sbírkových předmětů zapůjčených ze Severočeského muzea (obr. 13, 14, 15).

LISTOVÁNÍ V KNIZE ZÁPŮJČEK

Z řad laické veřejnosti se čas od času ozývají kritické hlasy na adresu muzea s výčitkou, že pouze nepatrná část sbírkových předmětů je vystavena ve stálé expozici, zatímco většina muzejních sbírek zůstává ukryta před zraky návštěvníků v depozitářích. Je to kritika sice pochopitelná, ale značně nepoučená. Jednak počty sbírkových předmětů více než stonásobně



překračují možnosti všech výstavních prostor, jednak mnohé ze sbírkových předmětů, především z organických materiálů, mohou být vystaveny pouze v přísném režimu na velice krátkou dobu. Navíc i ti největší kritici by možná byli překvapeni, kdyby věděli, kolik předmětů každoročně opouští liberecké depozitáře, aby se proměnily v dočasné exponáty nejrůznějších výstav doma i v zahraničí. Každá externí zápůjčka musí být zanesena v příslušných administrativních dokladech, které mají jednoznačné a právnicky stanovené podmínky. Tak tomu bylo pochopitelně rovněž u zmiňované výstavy *Moser 1857–1997*. Výstava měla svou premiéru v Karlových Varech, následnou reprízu v Umělecko-průmyslovém muzeu v Praze a třetí uvedení v roce 1998 v Severočeském muzeu (obr. 17).

Při této příležitosti mohli pracovníci Severočeského muzea v den zahájení výstavy předvést členům novodobého vedení karlovarské firmy nejenom vlastní rozsáhlé sbírky evropského a českého skla umístěné ve stálé expozici a v depozitáři, ale také další četná díla z historické i nedávné produkce sklárny Moser, která z nejrůznějších důvodů nebyla na výstavě prezentována. Zástupci vedení sklárny projevili mimořádné pochopení pro snahu Severočeského muzea o koncepční rozšiřování této specializované sbírky a rozhodli se pro stejně velkorysý skutek, jaký prokázali před sto lety jejich předchůdci.

Díky tomuto vstřícnému rozhodnutí si mohou od té doby pracovníci Severočeského muzea každoročně vybrat některý z výrobků sklárny Moser, který následně jako sponzorský dar obohatí libereckou sbírku. Nespornou výhodou v tomto směru je skutečnost, že firma Moser má v katalogové nabídce některé nápojové soupravy z minulosti dodnes, stejně jako to, že podněcuje současnou tvorbu aktivní činností svých vlastních výtvarníků, externistů z řad účastníků specializovaných sympozií nebo ze soutěží studentských prací. V důsledku velkorysosti karlovarské sklárny se od roku 1998 rozrostl sbírkový fond Severočeského muzea o ukázky exkluzivních nápojových souprav a broušeného uměleckého skla nejenom z první poloviny 20. století (těmi nejproslulejšími soupravami jsou *Splendid*, původně z roku 1911, a *Lady Hamilton* z roku 1934), ale především z naší doby.

Průběh vzájemných profesních vztahů mezi sklárnou Moser a libereckým muzeem však nebyl zdaleka tak jednosměrný, jak by se na první pohled zdálo. Když kupříkladu karlovarská sklárna otevřela v roce 2008 své nové podnikové muzeum, Severočeské muzeum poskytlo dlouhodobě několik svých sbírkových předmětů

jako zápůjčku do doby, než se karlovarským sklářům podařilo postupně požadované exponáty pro tento účel znovu vytvořit. Mezi tehdejší zápůjčky patřil například i původní exkluzivní koktejlový soubor, který podle návrhu Stanislava Libenského vyrobila sklárna Moser pro československou ambasádu ve Stockholmu v roce 1972 (obr. 16).

Pracovníci Severočeského muzea využili rovněž zcela programově řadu vlastních výstavních akcí k prezentaci nově získaných moserovských skleněných objektů, a to nejenom na výstavách v domácím prostředí, ale též v cizině.

LISTOVÁNÍ VE SMLOUVÁCH O ZÁPŮJČKÁCH DO ZAHRANIČÍ

Nejpřitažlivější na muzejní práci jsou chvíle, kdy příslušný kurátor zůstane sám v depozitáři spolu s uloženými sbírkovými předměty. Pokud jim opravdu rozumí a zná jejich historii, s uznáním žasne nejenom nad jejich krásou a mistrovským zpracováním, ale rovněž nad nepřebornou

řadou tichých poselství, která je doprovázejí. Součástí těchto poselství jsou i svědectví o tom, kde a kdy se tyto zdánlivě nenápadné, depozitárně uložené předměty v minulosti či v nedávné době proměnily v zářivé výstavní exponáty. Sepisování písemných podkladů pro zahraniční výstavní prezentaci sbírkových předmětů představovalo v minulosti stejně jako dnes úmornou administrativní práci, ale díky zachovaným dokladům můžeme doložit, že ve sbírce skla Severočeského muzea jsou stovky sbírkových předmětů, které při putování do různých výstavních destinací absolvovaly náročné cesty přesahující v dlouhé řadě případů i tisíce kilometrů. A to se netýká pouze těch předmětů, které jsou v muzejních fondech četná desetiletí, ale též některých akvizic z nedávné doby – včetně sponzorských darů karlovarské firmy Moser.

V roce 2001 probíhala v Jižní Koreji rozsáhlá výstava keramiky z celého světa. Programovým doplňkem této významné akce byla paralelní výstava s názvem *500 let evropské-*

ho skla, kterou na přání korejských pořadatelů připravilo Severočeské muzeum. Organizátorem této sklářské výstavy, která byla podle sdělení korejských partnerů historicky prvním představením evropského skla v Jižní Koreji, se stalo Kyonggi Provincial Museum v Itongu. (Název je v našich podmínkách možná poněkud zavádějící – nešlo totiž o nějaké „provinční“ muzeum, ale o centrální instituci významné jihokorejské provincie, v níž žije přes deset milionů obyvatel.) Mezi více než dvěma sty libereckými exponáty měla své důležité místo také část karlovarské soupravy s názvem *Lady Hamilton* z roku 1934, kterou krátce před tím v novodobém provedení a v počtu 26 kusů získalo Severočeské muzeum jako sponzorský dar (obr. 18). Pozornost, s níž si dvě stě tisíc jihokorejských návštěvníků prohlédlo každý z vystavených skleněných exponátů – včetně soupravy *Lady Hamilton* – je v evropském kontextu nepředstavitelná i nesdělitelná. Ostatně i samotné zahájení výstavy, kdy se slavnostního střihání vstupní





NAHOŘE: 19. Slavnostní zahájení výstavy „500 let evropského skla“ v Jižní Koreji v roce 2001 | DOLE: 20. Poutač na výstavu „400 let severočeského skla“ umístěný nad kanálem před vstupem do Muzea Flehite v Amersfoortu v roce 2003

pásky účastnilo čtrnáct osobností (obr. 19), napovědělo, že se jedná pro jihokorejské partnery o událost vpravdě jedinečnou, která se evropským uzacím zcela vymyká.

Podstatně méně okázalá byla vernisáž výstavy, kterou Severočeské muzeum připravilo v roce 2003 pro Museum Flehite v holandském Amersfoortu pod názvem *400 let severočeského skla* (obr. 20). Navzdory regionálnímu zaměření na sklářskou

tvorbu v severních Čechách se mezi exponáty po právu objevily i karlovarské sponzorské dary. Byly to flakony Karolíny Kopřivové (obr. 21) a dóza Kateřiny Krausové (obr. 22), které skvělým způsobem dokládaly citlivé výtvarné využití nejenom techniky dokonalého brusu, ale též tradičních barev moserovského skla. A také potvrzovaly sympatický zájem karlovarské sklárny o spolupráci s mladými výtvarnými talenty bez ohledu na mís-

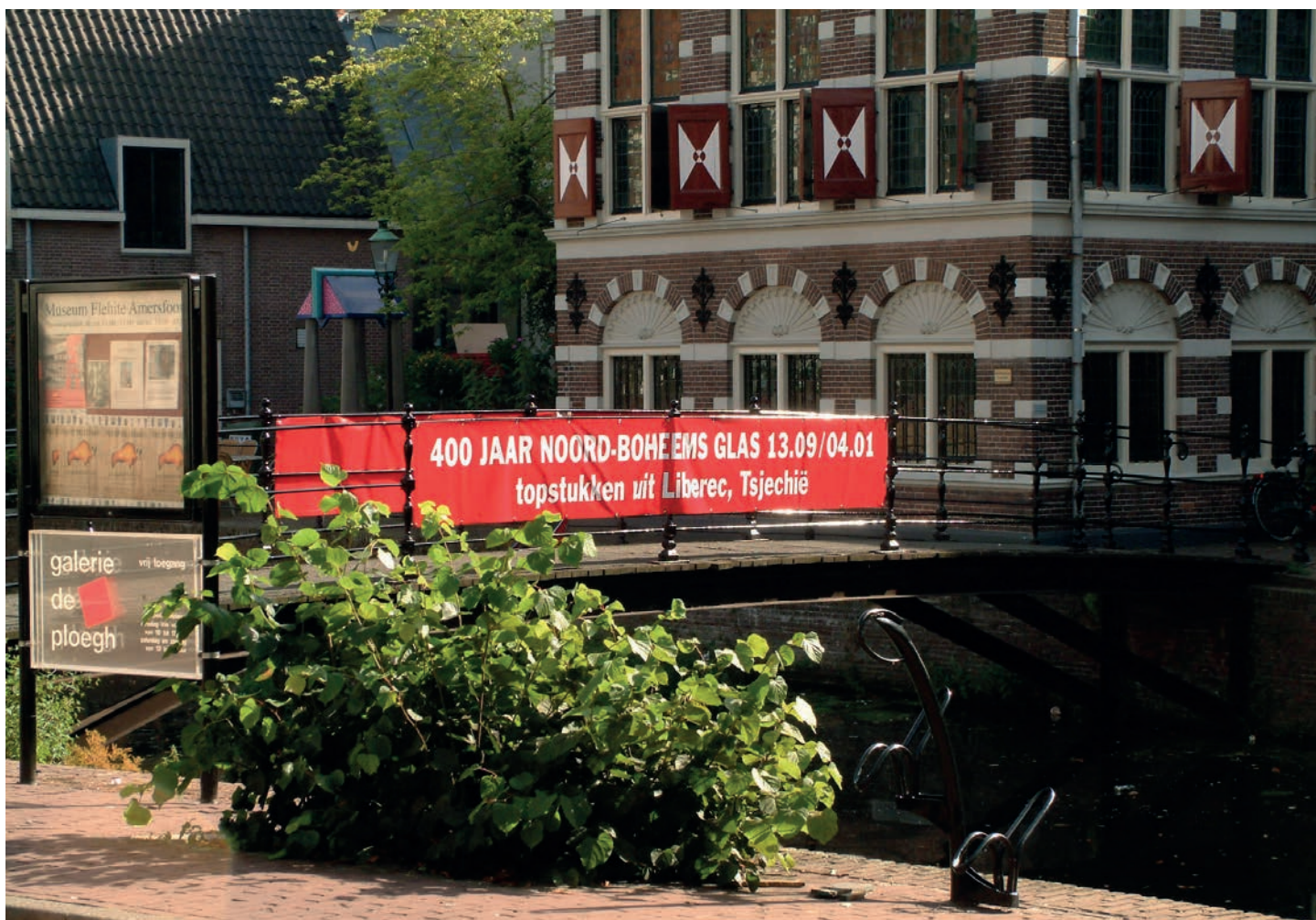
to jejich bezprostředního uměleckého působení. Obě výtvarnice žijí, tvoří a učí na uměleckých školách v Libereckém kraji, K. Kopřivová v Kamenickém Šenově, K. Krausová v Jablonci n. N. Výstava se setkala s živým zájmem nejen u holandských návštěvníků, ale o pár let později (v roce 2008) rovněž v německém Langenfeldu.

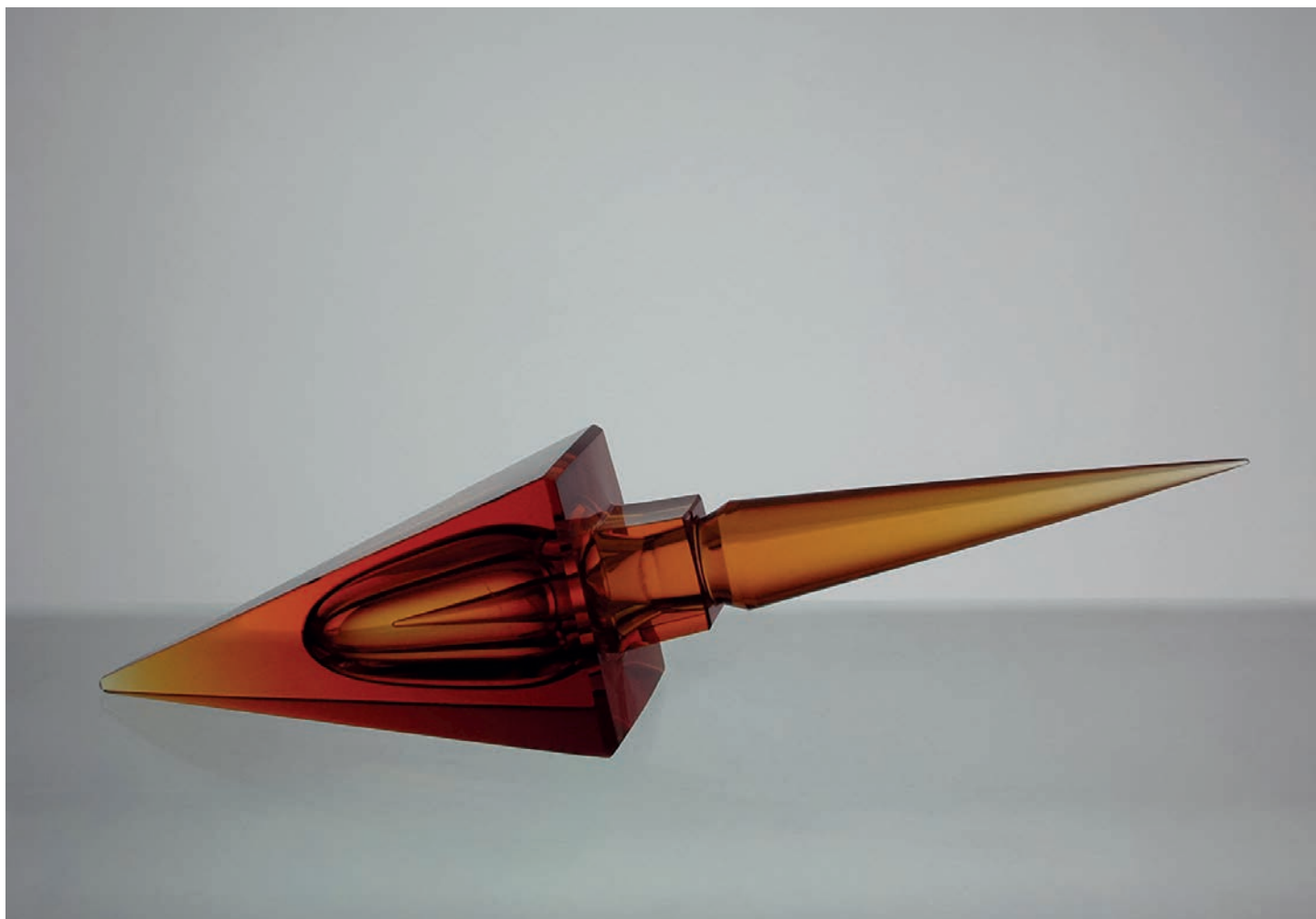
Poněkud neplánovaně připravilo Severočeské muzeum v téže době další dvě výstavy určené přednostně

zahraničním zájemcům, ale pořádané ve vlastní budově v Liberci.

LISTOVÁNÍ V PŘEHLEDU SKLÁŘSKÝCH VÝSTAV SEVEROČESKÉHO MUZEA

Za dobu svého trvání uspořádalo Severočeské muzeum bezpočet výstav s nejrůznějšími tématy. Historický přehled zrcadlí ideologické i umělecké proměny doby, stejně jako odráží akcenty vyplývající z přednostních





NAHOŘE: 21. Flakón, Karolína Kopřivová, čiré topasové sklo, broušené, 1997, realizace pro SM 2001, výška 15,8 cm, S4444 | DOLE: 22. Dóza s víkem a s variabilními vložkami, Kateřina Krausová, čiré bezbarvé sklo, sklo Alexadrit a sklo Beryl, broušené, 1999, realizace pro SM 2003, výška 14 cm, průměr 35 cm, S4634





NAHOŘE: 23. Váza, František Janák, kouřové sklo, broušené, 1997, realizace pro SM 1998, výška 24,3 cm, S4446 | DOLE: 24. Nápojová souprava Isabel, Jiří Šuhájek, čiré bezbarvé a topasové sklo, broušené, 2000, realizace pro SM 2010, S4797



profesních zájmů dřívějších či současných pracovníků muzea. Z hlediska tematického zájmu o sklo to byla početná řada autorských výstav a rozsáhlých výstavních akcí, často objevného či inspirativního charakteru. Kromě výstav zmíněných v předcházejícím textu našly karlovarské exponáty zastoupení také při dalších výstavách v Severočeském muzeu: *Současné sklo – 10 let práce československých výtvarníků* (1955), *Co je sklo?* (1962), *Skleněný inspiromat – československé sklo 1955–1965* (1990), *Naděje – československé sklo a filmový plakát 1957–1970* (2001), *Hold sklu – Josef Kaplický a jeho škola* (2011).

Do této řady patří i dvě „avizované“ výstavy připravené v libereckém muzejní budově přednostně pro zahraniční návštěvníky s názvy *Tradice a krása* (2004) a *Tradice, krása, elegance* (2008). Přestože se jednalo o akce zcela odlišného zaměření, patřilo v obou případech stěžejní místo karlovarským sklářským exponátům.

V květnu roku 2004 se sjeli z celého světa do České republiky členové a především členky (byly ve výrazné většině) Klubu přátel firmy Swarovski, která je proslulá svým vynikajícím broušeným sklem. Výchozím místem této klubové cesty se stala prohlídka jizerskohorského Jiřetína pod Bukovou, kde se zakladatel firmy Daniel Swarovski v roce 1862 narodil, nicméně součástí programu bylo též poznání sklářské historie na Jablonecku

a Liberecku. Účastníci srazu, kterých se sjelo bezmála čtyři sta, navštívili při této příležitosti ve třech turnusech rovněž Severočeské muzeum. To pro ně po dohodě s vídeňskou centrálou klubu připravilo kromě jiného programu také komorní výstavu s názvem *Tradice a krása*, zaměřenou na stručný průřez liberecké sbírky broušeného skla z produkce neméně vyhlášené sklářské firmy Moser. V časovém záběru od roku 1895 do současnosti měly na této výstavě spolu s historickými exponáty významné místo rovněž četné nové přírůstky z karlovarské sklárny Moser (obr. 23).

V pozměněném výběru – a s mírně rozšířeným názvem – se uplatnily dary této sklárny i na druhé neplánované výstavě o čtyři roky později. Původně totiž měla proběhnout na základě dohody mezi Libereckým krajem a Velvyslanectvím Lotyšska v Severočeském muzeu výstava fotografií z této pobaltské země. Na poslední chvíli však byla tato akce ze strany lotyšské ambasády odřeknuta. Severočeské muzeum ve shodném termínu připravilo ze svých sbírek výstavu, která pod názvem *Tradice, krása, elegance* představila oděvy a bižuterii špičkových českých módních návrhářů, noblesní dekorační tkaniny firmy Kolovrat a nápojové sklo se značkou Moser. Spojujícím prvkem všech vystavených exponátů bylo mimo jiné také to, že je Severočeské muzeum získalo v posledních letech pro své sbírky jako sponzorské



25. Část nápojové soupravy Splendid, čiré bezbarvé sklo, broušené, oroplastický dekor, původní návrh 1911, realizace pro SM 1998 a 2004, výška 10–22 cm, výška karafy 38 cm, S4448–S4454, S4662

dary. Výstava byla zařazena do účastnického programu 150 zahraničních novinářů, kteří v říjnu 2008 navštívili Liberec a Liberecký kraj, aby se s předstihem seznámili s místem konání Mistrovství světa v klasickém lyžování počátkem roku 2009. Každý z novinářů si spolu s dalšími propagačními materiály odvážel také katalog výstavy *Tradice, krása, elegance* v náročné grafické úpravě.

Součástí vystavené kolekce byla rovněž část nápojové soupravy Royal z křišťálového skla s filigránským brusem (obr. 1). Tato subtilní souprava působící dodnes nadčasovým a výrazně estetickým dojmem byla původně zhotovena již v roce 1907 pro anglického krále Eduarda VII. Později se objevila na stolech dalších mocnářů, jako například norského krále, tureckého sultána, islandského prezidenta,

některých maháradžů a také bývalého nejvyššího představitele Sovětského svazu generalissima J. V. Stalina. Severočeské muzeum získalo do své sbírky šest číší z nápojového servisu Royal v rámci převodu exponátů z „moskevské“ výstavy v roce 1960. Tyto číše mají přes uvedené historické souvislosti navíc ještě svou vlastní a velice cennou „přidanou“ hodnotu. Nalepený firemní štítek se značkou

Moser 1857–1957 připomíná, že pocházejí z jubilejního souboru vytvořeného k 100. výročí existence sklárny. Pro prezentaci zmiňované soupravy Royal na výstavě *Tradice, krása, elegance* poskytla v roce 2008 sklárna Moser Severočeskému muzeu repliku původní karafy nejprve jako zápůjčku a posléze jako sponzorský dar.

Ještě proslulejší – a jen o čtyři roky mladší – je nápojová souprava



NAHOŘE: 26. Nápojová souprava Casanova, Jan Mareš, čiré bezbarvé sklo, broušené, zlacené, 2003, realizace pro SM 2009, S4777–S4782 | VLEVO DOLE: 27. Část nápojové soupravy Sonnet, Ingrid Račková, David Suchopárek, čiré bezbarvé sklo, broušené, 2004, realizace pro SM 2011, výška 24, 41,3 a 15,2 cm, S4822–S4824 | VPRAVO DOLE: 28. Trojdílnná váza MAMA, Ladislav Průcha, čiré bezbarvé sklo a sklo Beryl, broušené, leštěné, lepené, 2013, realizace pro SM 2014–2015, výška 36,5 cm, S4884





VLEVO: 29. Váza Simple 3346, Radek Brezar, sklo Beryl podjímané bílým smaltem, broušené, 2014, realizace pro SM 2017, výška 35 cm, S4900 | VPRAVO: 30. Váza Guttula 3296, Libor Doležal, čiré bezbarvé sklo, sklo Reseda a Ametyst, broušené, návrh 2014, realizace pro SM 2019, S4913



Splendid s nádherně broušeným dekorem doplněným při horním okraji zlatým pásem tzv. oroplastiky (obr. 25). Výčet výjimečných osobností, které si tuto soupravu v minulosti objednaly nebo v současnosti používají, je hodně dlouhý a vpravdě úctyhodný. Za všechny jistě stačí alespoň připomenutí té nejvýznamnější z nich, a to anglické královny Alžběty II., která soupravu Splendid dostala v roce 1947 jako svatební dar od tehdejšího prezidenta Československé republiky Eduarda Beneše. Soudě podle občasných televizních záběrů je toto mimořádné karlovarské sklo dodnes noblesní součástí slavnostní královské tabule. Severočeské muzeum získalo základní kostru nápojové soupravy Splendid od sklárny Moser v letech 1998 a 2004.

Skvělým doplňkem těchto slavných souprav, k nimž patřila i dříve zmiňovaná souprava Lady Hamilton spolu s Obřími čísly, byly na výstavě *Tradice, krása, elegance* také části současných souborů Isabel Jiřího Šuhájka (obr. 32), Sonnet Ingrid Račkové a Davida Suchopárka (obr. 27), Faraon Ivany Houserové, Lancelot Kateřiny Doušové a Casanova Jana Mareše (obr. 26) – tedy vesměs nedávné

sponzorské dary a významné přírůstky pro umělecko-historické sbírky Severočeského muzea.

LISTOVÁNÍ V KNIZE PŘÍRŮSTKŮ

V jedné věci se současná muzejní praxe od dob rakouské monarchie příliš nezměnila: pokud se získaná akvizice má stát regulérním sbírkovým předmětem, musí být zapsaná v přírůstkové knize. Průběh další muzejní evidence je v naší zemi a zejména v 21. století mnohem komplikovanější a sofistikovanější, ale prvním krokem musí být i dnes ruční zápis dokumentárním inkoustem do rubrik příslušné knihy se svázanými listy. Tento zápis zahrnuje pořadové číslo v konkrétním kalendářním roce, datum akvizice, název a počet kusů, základní rozměr, materiál, jméno dosavadního majitele či název instituce, odkud přírůstek do muzea přichází, způsob nabytí (dar, koupě, administrativní převod) a cenu. Novodobá přírůstková kniha umělecko-historického oddělení Severočeského muzea pochází z roku 1963. Přehled z každého roku je sice v duchu požadavků dnešního muzejnictví v přepisu též počítačově dostupný a tudíž stejně hodnověrný, ale zážitek z tradičního listování v přírůstkové knize nenahradí. Výrazně to-

tiž chybí autenticita každého zápisu spojená s originalitou rukopisu. Nicméně i věčný pohled na sled přírůstkových čísel z předešlých desetiletí napovídá, že lze přes určité výkyvy doložit v některých oborech koncepční a programovou akviziční práci. Platí to též o rozšiřování sbírky karlovarského skla. Na předcházejících stránkách již byla zmíněna řada významných přírůstků, které přispěly k celkovému vyzránímu profilu sbírky historického i současného skla se značkou Moser v Severočeském muzeu, ale svůj podíl na tom mají rovněž další práce. A to nejenom z tvorby českých umělců, ale též zahraničních. Dokladem je váza významného italského designéra Lino Sabatiniho, nebo znamenitý nápojový soubor Oeno slovenského výtvarníka Patrika Illa.

V posledních letech však dávájí pracovníci Severočeského muzea zcela cíleně přednost významným dílům karlovarské sklárny, která byla vytvořena v naší aktuální době podle návrhů výtvarníků spjatých s libereckým regionem. S určitou licencí do tohoto přehledu patří již rozměrná váza s názvem Kubismus, získaná pro sbírku muzea v roce 2013. Jejím autorem je známý umělec a pedagog Rony Plesl, který sice již řadu

let v Praze, ale v mládí umělecky působil ve svém rodišti v Jablonci nad Nisou a učil na sklářské škole v Železném Brodě. Pedagogem sklářské školy v Kamenickém Šenově je vynikající výtvarník Ladislav Průcha, který pro sklárnu Moser navrhl trojdielnou vázu MAMA (obr. 28). Severočeské muzeum ji má ve svých sbírkách od roku 2015 (viz Čtvrtletník SM č. 16 – jaro 2015). O dva roky později získalo Severočeské muzeum skvělý doklad iniciativní spolupráce sklárny Moser s mladými tvůrci, a to vázu Simple (obr. 29), navrženou studentem sklářské školy v Železném Brodě Radkem Brezarem (viz Čtvrtletník SM č. 24 – jaro 2017). Zatím posledním karlovarským přírůstkem Severočeského muzea je nádherná broušená váza Guttula (obr. 30). Jejím autorem je spolupracovník sklárny MOSER, a. s., a sklářský výtvarník z Malé Skály Libor Doležal.

Některé práce, uvedené v tomto přehledu, budou zastoupeny v nově připravovaných stálých expozicích nebo v instalovaném depozitáři skla, který bude přístupný veřejnosti. Počet a především kvalita sklářských děl karlovarské sbírky v Severočeském muzeu si však v budoucnu určitě zaslouží přehlednou výstavu s katalogem. ■



NAHOŘE: 31. Sklárna Moser kolem roku 1895 | DOLE: 32. Budova Severočeského muzea po dostavbě v roce 1898